

НОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток України на початку нового тисячоліття відзначився посиленням ролі державної регіональної політики як невід'ємної складової соціально-економічних перетворень, реформування систем державного управління відповідно до європейських принципів і як засобу активізації сукупного економічного, соціального, ресурсного потенціалу регіонів для забезпечення економічного зростання. Крім того, зростання значення властивостей і якостей території, регіону стає своєрідним індикатором стану середовища життєдіяльності людини. Територія починає сприйматися як природний базис для будь-якої економічної діяльності, як основа консолідації інтересів певних соціальних груп, управління різними формами господарювання, різноманітної суспільної діяльності.

Поряд з цим виникає необхідність просторового сприйняття економіки, що визначається усвідомленням обмеженості використання території тільки для суто економічної діяльності. Практика підтверджує необхідність багатопільової організації території. В сучасних умовах кваліфікований економіст, що досліджує особливості виробництва, споживання, повинен не тільки досконало знати специфіку, проблеми й умови господарювання окремого підприємства, а і врахувати багатогранні просторові форми економічної діяльності, специфіку регіональних умов функціонування підприємства і розвитку цілих комплексів. Кваліфікований фахівець повинен бути спроможний визначити, де виробляти продукцію, щоб досягти запланованих цілей з оптимальними витратами коштів.

З погляду на це колективом авторів підготовлено навчальний посібник [Регіональна економіка: навчальний посібник / В.М. Василенко, Н.І. Яркова, В.Ю. Медвідь та ін.; за ред. В.М. Василенка. — Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. — 633 с.], в якому знайшли своє відображення сучасні досягнення регіональної економіки як науки.

Методика навчального посібника з проблематики регіонального розвитку передбачає розгляд теоретичних і практичних питань у взаємозв'язку з категоріями економічної теорії, макро- та мікроекономіки, статистики та іншими спеціальними дисциплінами. Ця дисципліна є невід'ємною складовою ґрунтовної підготовки економістів широкого профілю в умовах формування ринкового господарства.

Сучасні реформаційні перетворення вимагають перегляду навчального часу студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів для підсилення уваги до проблем регіонального розвитку. Орієнтація наукових пошуків на регіональні дослідження стає нагальною проблемою для самих регіонів, які перетворюються на арену практичного здійснення економічних трансформацій. У зв'язку з цим навчальний курс «Регіональна економіка», який відповідає найновішій освітньо-професійній програмі, затвердженій Міністерством освіти і науки України для підготовки бакалаврів з напрямку 6.030504 «Економіка підприємства (економіка будівництва)», поряд із загальними проблемами розміщення продуктивних сил покликаний розглядати питання формування регіональних господарських комплексів з урахуванням властивих особливостей регіону: наявності трудових і природних ресурсів, досягнутого рівня технічної та культурної спадщини минулих періодів і завдань перспективного соціально-економічного розвитку регіону. Аналіз процесів регіонального розвитку практично неможливий без використання географічного матеріалу (оцінки природно-ресурсної бази регіону, рівня його заселеності, активності транспортно-економічних та інших зв'язків), який на сьогоднішній день становить надзвичайно важливу складову тематичного навчального плану. Представлені цілі та завдання курсу знайшли своє відображення у змісті названого навчального посібника.

Навчальний посібник підготовлено відповідно до програми дисципліни «Регіональна економіка», яка є фундаментальною для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів за напрямом підготовки 6.030504 «Економіка підприємства (економіка будівництва)». Навчальний посібник складається з двох основних модулів.

Перший модуль охоплює теми, які розкривають сутність предмету, методу і завдання регіональної економіки; закономірності, принципи і фактори, що впливають на розміщення продуктивних сил і формування економіки регіонів; економічне районування та територіальну організацію господарства; регіон у системі територіального поділу праці; мету і завдання регіональної економічної політики; механізм реалізації регіональної економічної політики; розкриває сучасний господарський стан економіки України, його позитивні й негативні сторони, використання наявного економічного природно-ресурсного і трудового потенціалу, показує можливі напрями посилення ролі й удосконалення системи розвитку регіональної економіки. Цей модуль теоретично обґрунтовує важливість сучасної регіональної економічної політики в ринкових умовах господарювання. Він виконує теоретично-пізнавальну функцію, формуючи світоглядні засади ролі регіональної економічної політики, сучасного розміщення продуктивних сил і механізму їх реалізації в умовах перехідного періоду до ринку.

У другому модулі навчального посібника розкриваються такі теми: наукові засади раціонального природокористування; екологічний моніторинг та система екологічної інформації; економічний механізм природокористування й охорони навколишнього середовища; економічна та соціальна ефективність упровадження природоохоронної діяльності. Цей модуль включено в дисципліну «Регіональна економіка» вперше, виходячи з того, що екологічні процеси і сучасна економіка тісно взаємопов'язані. Комплексне використання природно-ресурсного потенціалу в розвитку економіки має враховувати всі аспекти впливу на навколишнє середовище, не спричиняючи йому шкідливих наслідків, особливо на здоров'я людини.

Метою навчального посібника «Регіональна економіка» є забезпечення науково-методичної підготовки студентів до вирішення територіальних, регіональних завдань у процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання. У процесі вивчення дисципліни має сформуватися комплексне, просторове сприйняття економіки з позицій зростання ролі людського чинника в усіх сферах суспільного виробництва, необхідності врахування досягнень науково-технічного прогресу у вирішенні економічних та інших проблем.

У навчальному посібнику особливу увагу приділено активним методикам навчання студентів економічних спеціальностей та методам контролю й оцінювання знань з навчального курсу «Регіональна економіка» у формі завдань для перевірки сформованих знань, у тому числі у тестовій формі.

У посібнику широко використано структурно-логічні схеми та таблиці, найбільш важливі поняття виділено по тексту, наведено предметний покажчик, що дозволяє більш активно засвоювати матеріал. Бібліографічний опис дає змогу відбрати необхідну навчальну літературу і поглибити знання студентів із певних питань.

Наведені наприкінці кожної теми дискусійні та тестові питання спрямовані на самоконтроль і перевірку набутих у процесі навчання знань.

Навчальний посібник спрямований на набуття студентами навичок самостійного проведення регіональних фахових досліджень щодо тенденцій розвитку окремого регіону, виявлення економічних зв'язків між регіонами, характеристики регіональних систем (національна економіка представлена як система взаємодії регіонів), раціонального розміщення продуктивних сил, а також аналізу регіональних і зовнішньоекономічних питань.

Навчальний посібник підготовлено на високому науковому рівні, він відповідає навчальній програмі дисципліни «Регіональна економіка» й вимогам до навчальної літератури. Буде дуже корисний як для студентів, що навчаються за напрямом «економіка підприємства», так і для викладачів та аспірантів економічних вищих навчальних закладів і факультетів.

*С.І. ГРИЦЕНКО,
д-р екон. наук, професор*